

Toprak - Seramik: İmge, İmgelem, İmlem ve Yaratıcılık

Faruk ATALAYER

Yard.Doç.,

Anadolu Üniversitesi

Güzel Sanatlar Fakültesi

Öğretim Üyesi

İmge (hayal), imgeleme (hayal kurma) ve imlem, salt insana özgü güçlerdir. Ama ne yaratıcılığın kendisidir, ne de "bizatihi" (esasında-kendi başına-doğrudan) insanı yaratıcı kılan "kendinde erektir." Çünkü her insan, topluma, çağına, sınıfına, kültürüne göre imge, imgeleme, imlem işlemlerini edinmekte, neredeyse doğal güdüler kadar kendiliğindenmiş gibi yapabilmektedir. Hiçbir sanatsal-tasarımsal, estetik eğitim almasa da, yaşadığı ortamdan, çevreden "toplumsal ortalama" olarak yansıyan, imge, imgeleme, imlem biçimlerini, anlamlarını, içeriklerini, alanlarını, üretme yöntemlerini edinir. (Ya da edindirilir, hatta ezberlettirilir. İnsanlar, koşullanma, güdülenme sınırları kadar zihinsel kurgu yapabilirler.)

Fakat, ilk "çamura" biçim verenlerin, böyle bir koşullanmayı, "hazır bulması" olanaksızdır. Ama hazır olan, "toprağın kendisidir." O, berekettir, rahimdir, doğurmaz, doğumun kendisidir. "Yaşamın, yaşayabilmenin, yaşatmanın" ta kendisidir. Toprak, kendi gerçekliği kendinde olan, tam anlamı ile "üretici güçtür". Dili kullanmayan, "us ve mantıktan" bihaber olan insan atalarımızın, tüm imge, imgeleme dünyasını işleten, genetik güdü, dürtü, empati, merak vs. güçleri ile "keşfedip, farkına vardığı" yaşamsal araç; gelişimin bir aşamasında "toprak-çamur" olmuştur. Toprakla, çamurla ilişkilendikçe, içli dışlı oldukça, insan sosyal varlık olmaya adım adım ilerlemiştir. Hangi nedenle olursa olsun, "pişirilmiş toprağın, seramiğin" bulunuşu, biçimlendirmenin kalıcı ve "**sürdürülebilir**" oluşunun, hem bilgi imgesini, hem de ilk insanın "**imgelem gücünün**", üretken olarak gelişimine ana kaynak ol-

muştur. Öyle ki, salt tüketilenin pişirilmesi değil, "saklama, koruma, muhafaza etmede" de, bir "rahim" gibi, toprak: kapların, mekanların, nesnelere işlevsel imgelerini beyinlere kazımıştır.

1- Toprak, Taş, Seramik: İmgelemin, Düşlemin, Mitosların Anası

İnsanın, "insan" (sosyal canlı) olmasında, toprak-taş, ana belirleyicilerden olmuştur. Toprak-taş (taş: öğütebilirlik anlamında), kendi başına, insan olsa da, olmasa da bir "**doğal üretici güçtür.**" Diğer tüm canlıları güden bu gücü, insan "uyarak denetlemeye" girişmiş ve bir araç olarak kullanmayı becermiştir. İnsanın tüm imge, düş, imgelem, düşlem, mitos biçimlerini, değerlerini, içeriklerini; toprakla olan iletişim, hem doğurmuş, hem de doldurmuş. Bu içleştirme ile insan, toprakla bütünleşip, yaşamını "sürdürebilir" kılmıştır.

Bu dirimli, sürekli devingen, değişken adeta "canlı" üretici gücün dilini çözümlüyüp, okuyan insan; üretme biçimlerini de topraktan ediniş, yaşamına katmıştır. Toprak; hem insan yaşamından önce, hem insan yaşamıyla, hem de insan yaşamında varolan bir "nesnel gerçekliktir." Fiziksel, kimyasal, biyolojik yasaları ile, "**kendinde gerçek**" olan bu üretici gücün; çeşitliliği, hareketleri, değişimleri, dönüşümleri, karışımları, sınırları ile, kendine özge bir "DİL" içerir. Ya da, toprak, tüm yapay, doğal biçim ve açılımları ile "bir dildir." Nasıl insan dili; insanı insan yapan, onu diğer canlı türlerinden ayırt eden temel bir özellik ise, toprağın dili de, hem "belirleyen" (diğer özdeklerden onu farklılaştıran), hem de "belirlenmeye el veren" (kullanıma, denetlenmeye olanak veren) bir dil esnekliğinin niteliğidir.

İnsan doğaya, doğanın yasalarına uyar. O, doğaya uyumlanmış canlıdır. Doğanın fiziksel, kimyasal, hatta "matematiksel" yasalarına "tabi" canlıdır. Ama insan, "doğaya meydan okuyan" tek canlı türüdür de. İnsanın doğaya "müdahale" gücünü: "**bilgi, teknik, emek, biçim**" kurgusunda, ilk önce "toprakla" olan iletişimi, ilişkisi açığa çıkarıp, geliştirmiştir. "**Kap**" (İster kurutulmuş, ister pişirilmiş olsun): her anlamda ölçüdür, ölçmedir, ölçümlemedir. Ölçü, ölçüleme, boyutsal kestirim, hem insanın doğaya karşı ilk müdahale gücü, hem de gereksinimlerini "doğal olmayan yolla" ve "sürdürülebilir" biçimde karşılama çalışmasının "zaferidir." İnsan olmanın temel göstergelerinden biridir. Ayrıca, uzayda bir alanı, hacmi "kapatan, bölen, sınırlayan, çeviren yapay nesne üretimi; bilincinde olunan bir yaratma-üretme "dilinin" de doğumudur. İnsan artık salt doğal güdülerine göre, kaçan, saklanan, saldıran, avlayan olmaktan çıkıp; imgeleme, tasarlama yapan, "ölçümleyip" bunu doğaya-toprağa uygulayıp üreten canlı konumundadır. Yani, toprak-seramik, ilkel de olsa bilinçli yaşamın hem tetikleyicisi, hem de doğrudan kullanıma olanak sağlayıcısı olarak, temel bir insan-varoluş devriminin gerçekliği olmuştur.

Toprak ve seramik, insanın insan olarak, keşfedip geliştirdiği, hedef kitlesi "insanlık" kadar geniş olan bir "dil" varlığı ve gerçekliğidir. Hem sınırlayan, hem de "sınırları aşındıran", ölçümlemeye gelen, insana yakın, sağlıklı, dayanıklı, sıcak, devingen, esnek bir dildir. "**Köşe, kenar, kabuk**" (ki insanın görsel estetik iletişimindeki "**nokta, çizgi yüzey-leke**" öğelerinin kaynağıdır.), doku, espas, biçim, renk, hacim öğeleriyle, yineleme, simetri, ritim, koram, denge, birlik ilkeleriyle; "sınırsız olanaklar sunan" bir dil. Her tür imgeleme, düşünme; işlevsel çözüm olanakları veren bir dil. Kendisi efsane olan, efsaneleri, mitosları yaratan, hatta tüm "**çamurdan insan yaratmayı**" yaratan dil...

Her toprak-taş ürünü, her seramik nesne, hatta her "kap"; her kapsamda "soyut" bir nesnelleşmedir. Doğal değildir. Bir imgeleme, bir tasarlama ile, doğaya, "**doğal olmayan bir nesne**" olarak katılan, yapay ve soyutlamacı gerçekliktir. En eski, en görkemli ve en "**sürekli**" olan "soyutlama dili" seramik, tüm çeşitleri ile yaratıcı estetik imgelemin, düşlemin, tasarlamanın, canlandırmanın hem "anası", hem de varlığıdır.

Toprak, insan ve yaratıcılık... Seramik bireşiminde insan; imgenin, imgelemenin, düşlemin, mitosların en zengin, en esnek, en özdeksel kullanım alanını, malzemesini ve verilerini bulmuştur. Hem ön tasarlamaya, hem modellemeye, hem geçmişin "şimdi de" yinelenmesine, hem de her tür ussal kurgulamalara el verir. Ama asıl olarak yeni, farklı, ileri biçimlendirmeleri adeta güdümler. Bu çok geniş "eylem alanı oluşturma", us ve mantık esaslı geleneksel yinelemelerden daha çok; gönül, tin iletişimlerine, iç dünya yansıtmalarına olanak sağlama gerçekliğidir. Birikim ve deneyimlere, zihin yeteneklerine dayanan estetik zekaya, estetik sezgilere, estetik meraklara, estetik güdü ve dürtülere doğrudan yansıma, "**katılma**" ve varlıklaşıma olanığı vermedir. O hem bilgi, im, imge değerlerini, hem de bunlarla imgelem (zihinsel bilgi kurguları, hayal) kurmayı tetikleyendir."

Toprak, berekettir. Kendi kendini, kendi aurasının varlıklarını, hem "**doğuran**", hem de "**bitirendir.**" Toprak, üretmedir, doğumdur, doğurmadır. O, var etmenin, "ağırlık, yoğunluk, hacim" olarak, sürekli üretmenin, farklı, değişik, ileri yenilenmenin "rahmidir." O her anlamda, insanın hem insan olmasının, hem de insani katılımcılığın, yaratmanın görkemli varlığıdır.

2- Toprak: Emek, İmgelem ve Yaratma

İmge, imgeleme, imlem yöntem ve ilkeleri, herkes için geçerli olan araçlardır. Yaratıcılık; yöntemlerde, araçların kendisinde değildir. Onları kullanan insanın beyin ve emek gelişmişliği, duyarlılığı, özgürlüğü ve tekilliği; geleneksel olanlardan, egemen olanlardan, "eskiden" farklı, ileri, özgün, yeni değerler yaratmaktadır. Çünkü yaratıcılık bireşimi, "imgeden, imgelemeden" daha fazla bir şeydir. İmge, imgeleme, imlem üretme yöntemleri, yaratıcı

olarak biçimlendirilmiş bir beynin işlem ve mantık yapısı ile "senkronize" kullanılıyorsa, niyet ve erek ile bağlaşıklık ise, emek ve çaba yoğunluğu içeriyorsa; yaratmanın, bulmanın yolları olur. Bu üstünlük, adeta insana toprağın bir **"armağanıdır."**

İnsan-toprak ilişkisi, özellikle mitoslardan, yaratılış efsanelerinden, destanlardan anlaşıldığı gibi, köklü, kalıcı, etkili bir imgelem dünyasının gelişmesini sağlamıştır. "Bing-Bang'dan" (Büyük patlamadan) beri, galaksiler içindeki gezegenlerin çoğu, toprak-taş özdeğine bağlı olarak oluştu. Uzay tozlarının, gazların, partiküllerin dönerek sıkışması, çekim güçleri ile, ağır çökürdüğü ile dünyayı oluşturması; evrenin bir özdekleşme biçimidir. Katı, sıvı, gaz gerçeklikleri ile sürekli yıkılma-yapılanma, değişme-dönüşme, durgunluk-hareket; toprağın nesnellığı, hem de zenginliği oldu. Savunmadan barınmaya, avlanmadan korunmaya, gizlenmeden öykünmeye kadar, insanın ilk "sıcak", sosyal ilişkisi "toprakla kuruldu." Toprak, en büyük üretici güç olarak, insana, adeta kendini sundu. Bu ilişki, öylesine kopuşsuz ve dırımli oldu ki, bu çok yönlü etkililik, adeta **"tarihin de başlatıcılığını"** gerçekleştirdi. Her anlamda, insan yaşamına **"yararlılık"** özelliği ile katılan toprak-taş; yapıdan iletişim araçlarına, süsten üretim araçlarına, gizlenmeden kaplara, kültlerden mitoslara kadar, insanın kullanacağı imgelem gücünün de geliştiricisi, açığa çıkarıcısı oldu. Toprak: kimi zaman düşünceyi, kimi zaman yaşama araçlarını, kimi zaman yazıyı, kimi zaman sözü insanda hem gerçekleştirmeye olanak verdi, hem de gerçekleşmenin kaynağı oldu. İmin, imgenin, imgelemin hem **"efendisi"**, hem de **"aracı"** toprak oldu. Toprakla yapılan her şey, ne kadar ilkel, basit olsa da, doğaya yapay olarak **"kalıcı katılandır."** Bu da, doğada olmayan bir değer (bilgi artı emek varlığının) yani kaba-yalın bile olsa, güzel veya çirkin bir "estetik" nesneleşmenin insan tarafından gerçekleştirilmesini yarattı.

Estetik değer, her imgede, her imgelemde (hoş veya nahış, yararlı veya yararsız, güzel veya çirkin) vardır. Geleneksel, egemen her imgelem, bir sınıfa ilişkin estetik özü içinde barındırır ve egemen ideolojiden, felsefeden, mantıktan bağımsız olamaz, bulunmaz. Yaratıcılık ise, olanın devam ettirilmesi, yinelenmesi, kopyalanması, ya da "muhafaza" edilmesi değildir. Bu açıdan her estetik imgelem, yaratıcılığın kendisi değildir. Ama geçmiş, eski olanı egemeni bilinmeden de, yeni, ileri, farklı ve kalıcı olan üretilemez. Kısaca, ister geleneksel, ister modern (kapitalist), ister nihilist, isterse devrimci olsun: imge, imgelem üretme yöntemleri ne doğrudan yaratıcılıktır, ne de yaratıcılığın belirleyicisi. Yaratıcı imgelem kavramı (analoji-benzetme esprisi dışında), bir bilinç varlığı gibi nitelenemez. Ama, yeni-eski, her yöntem gibi yaratıcılığa ağırlıklı olarak "katılan" olarak kullanılabilir. Bu imgenin, imgelemin, imlemin; "sağlayıcı, tamamlayıcı, açığa çıkarıcı, doğrulayıcı, kurgulayıcı, çözümleyici, ilişkilendirici, farklılaştırıcı, ilerletici, canlandırıcı,

birleştirici, doğurucu" zellik ve niteliklere elvermesinden kaynaklanmaktadır. Bu zelliklerin, geleneksel olan, egemen olan, bellenen, ezberlenen, güdülenen sınırlar dışında, bireysel ve özgül kullanımı ise, ortaya yeni, farklı değerler çıkartır. Çünkü, imge ve imgelem, insan yaşamının tarihinde toprak üretici gücüyle yoğrulup, biçimlenmiş, açığa çıkıp gelişmiştir. Katılımcı olan bu özellik geri bilgi ve koşullanmalarla kısırlaştırılıp, tekdüze bir kapalılığa çevrilebilir. Ya da geliştirilip, daha derin, esnek ve işlevsel yeteneklenmelere götürülebilir. Bu ise, "sıradan, normal insanın, herhangi birinin" imgelem gücünden çok farklılaşmış, beceri kazanmış, işlev ve işlemleri incelmış, duyarlılık basamağı kalkındırılmış bir imge ve imgeleme gücü demektir. Bu, olumlu kapsamda: "toprak gibi, doğa gibi" yeni, ileri, farklı değişkenliklerin, imgelem dünyasının da özü olması gerçekliğidir. Çünkü toprak hala, imge yaratmanın "kaynağı" olmaya devam etmektedir. Toprak insanın bu "bulmaya, yaratmaya" yardımcı yanının hem açığa çıkmasının, hem de gelişiminin tarihsel "rahmidir", rahmi olmayı sürdürmektedir.

Ama toprak-insan ilişkisinde, en görkemli etkileşim, **"emek ve çalışmanın"** doğmasındaki etkileşimdir. Hem gelişim ve atışkaları ile, adeta insanı çalışmaya zorlayıp açığa çıkartmış, hem de çalışmaya ilişkin imge ve imgelemlerin biçimlenmesini sağlamıştır. Çalışma, emek ve bilgi imleri, imgeleri edinme ve bunları kullanma; insanı hayvanlık basamağından kurtarmıştır. İnsani "sosyal emeğin" o zamanlarda en yoğun ve etkin kullanım alanı toprak-taş olmuştur. (Zaten ilk ağların "Taş Devri" olarak adlandırılması kasıtlı ve toprağın önemliliğinin ötelenmesi ereklidir.) İnsan toprağın diline ulaştığa, kendi çalışma ve emek gücünün dilini, edimini de bulmuştur. Sezgi-lerden meraklılığa, korkulardan hoşlanmalara, tutkulardan kutsamalara, emekten mitoslara, imgelerden dşlemlere kadar; toplama, eleme, ezme, yontma, sıyırma, alt-st etme, eğme, bükme olanakları, yoğunluğu, kıvamı, ağırlığı, direnci ile toprak, insanı hem aşırı çabaya, hem de bilme, yapma titizliğine itmifitir..

Normal insanın imgelem kullanımları; önyargılar, kompleksler, kulluk, savunma, açlık, üreme, doyumsuzluk, "arzular", korku ve kaygılar çerçevesinde oluşur. Ağırlıklı olarak bu alanlar için gereksinim duyarlar. Sıradanlık dünyasında imgelemler, imlemler; ereksiz, plansız, "model kopyalaması", keyfe keder, dar sınırlarda kendini yineleyen, "başıbozuk" gezintilerdir. Ama her toprakla, çamurla oynama, seramik biçimlendirme, kaçınılmaz olarak "hem ele gelen, hem de değişebilen" yapısıyla, insanı sürekli **"sıra dışılığa"**, benzersizliğe ağırandır. Her an hem bir imgelem biçimine kaynaklık eder, hem de istenilen imgelemin biçimlenmesine el verir.

Özellikle sıradan insanın yaşamında etken, egemen ve belirleyici olan duygular: korku, kaygı ve "paniklerdir." Bu duygular doğrudan imge, imgelem, imlem kullanımlarının gerçekliği olurlar. Dolayısı ile, "imgelem, imlem eşit-

tir yaratıcılık" denklemi, sanat ve tasarıma ilişkin bir nesnellik değildir. Hele hasta, sapık, şizofren imgelemler, imlemler, tüm ilgi çekici örgülerine karşın, baştan sona bir "takıntılık" yinelemeleridir. Dolayısı ile sıradanlıktan delirelere kadar insanların imgelemleri; toplumları, sınıfları, felsefeleri, dinleri, ahlakları, cinsellikleri, meslekleri ile "sınırlı", birbirine benzer, taklit esaslı, üretmeye değil "doyurmaya" ve eksikleri "tamamlamaya" yöneliktir. Temel işlevleri ise, korku, kaygı, hoşluk ve keyif uçlarında "açlık gereksinimlerini" karşılamaktır. Ama toprak-çamur, korku kaygı yaratmayan, tarihsel misyonu ile, imgelem dünyası biçimlenmelerine, "zengin olanaklar" tanıyıp, sunmaktadır. Çünkü toprak sürekli kendini yeniler. Erozyona, tozlaşmaya karşın, gerekli durumlarda "dayanıklılık" özelliğini taşır. Toprak, insan için sağlamlığın, dayanıklılığın simgesi olmuştur. Dayanıklılığı ile, kabartmalarından yazı tabletlerine, bezemelerinden kaplarına kadar, hala **"geçmiş taşıyandır."** Kaldı ki, malzeme olarak da değişik sertliklerden, renge kadar, esnek olanaklar içerir. Görünüşünün "sıcaklığına", insanı saran candanlığına karşın, "soğukluk" işlevlerine kadar zıt özellikler içerir. Toprak - seramik, **"tarih"** yüklüdür. Komünal toplumdan köleci topluma, feodalizmden postmodernizme kadar, toprak-seramik **"tarihin tanığı"** olarak varolan dır.

İmge, imgelem ve imlem, salt insanca bir doğa gerçekliği olan üretimdir. Ama her imgelem, özgün, buluşçu "estetik değer" dolu imgelem değildir. İcat, buluş, çözümlenme, yeni; sıradan insanların imgelem ve imlem gücü ile yaratılamaz. Çünkü esin kaynağı, bilgiyi farklı kullanma, tasarımlama işlemlerine, sıradan insan imgelemleri karıştırıp, katılmaz. Tam aksine "korku, kaygı" karşılayıcı, ya da "yüzeysel" hoş, tat, zevk duygularına yönelik doyuruculuk, dengeleyicilik, savunuculuk sağlar. Geleneksel imge, imgelem ve imlemler ise, egemen felsefe, kültür, ideoloji çerçevesinde kalıplar, kurallar, modeller ile "bağımlılaştırıcı" olarak görevler içerir. Ama çamurla oynama, tüm beyin tutuculuklarına karşın, adeta insanları farklı imgelemlere davet eder.

3- Toprak-Seramik Değerleri ve Yaratıcılık

İmge, imgelem ve imlem ister sıradan, ister geleneksel, ister özgün-estetik yapıda olsun, bilgi yükü olarak **"gerçeğin kendisi"** değildir. Ama tüm imgelem ve imlemlerde "gerçekler, nesnelere, varlıklar" "temsili" olarak yer alır. Hem bilinçte, hem duygularda, imgeler, imgelemler, kendine özge, salt insanı bir **"yapay gerçeklik"** olarak bulunurlar. Doğuşunda, tasarlanışında, kurgusunda ve yansıtılmasında, daima "ait olduğu" bir "temsil edilen" nesnellik vardır. Bu yanı ile imgelem, imlem; bilinmeyi, fark edilmeyeni, duyumsanmamış olanı, bilinenlerle ilişkilendirerek (benzetmeden kıyasa kadar pek çok yöntemle) varlıklaştırmaya, canlandırmaya, nesnelleştirip yan-

sıtmaya katılır. Bunun özgül, özgür kullanımı ile, yani özgün-estetik imgeleme ve imlemin üretimiyle: "1) Fark etme, ayırt etme, yakalama, 2) Değiştirme, özelleştirme ve canlandırıp varlıklaştırma gibi (hem zihinsel, hem de özdeksel olarak) katılımcı işlevleri üstlenmektedir. Toprak-seramik, ne kadar geleneksel ve sanayi alanına sıkıştırılmış olursa olsun, biçimlendirmede, hala en etkin "**sunum dili**" olarak varlığını sürdürmektedir.

Toprak-seramik: tam bir aymazlıkla, kör bir cehalet kastı ile, "**geleneksel sanatlar**" içinde tasnif edilmektedir. Toprağın kopmaz bağlarla ilişkili olduğu "heykel" ise, "pür sanatlığa" yükseltirken, acımasız bir haksızlık sergilenmektedir. Gerçek hiçte böyle değildir.

Toprak-seramik, insana "sözden" daha etkin ve daha "somut" olarak hitap eder. O, başkalaştırmalardan simgeleştirmeye, soyutlamalardan somutluğa kadar insani düşüncelerin, değerlerin, ölçülerin, anlamların nesnel bir "muhtasarı" – özetidir. (Kısaltılmış biçimdir.) Zeka, insan beyninin özel bir gücüdür. Toprağın – seramiğin dili, ruhun diline, zeka esnekliklerine, somut, nesnel, dayanıklı bir yansıma olanağı sunar. İmgelemlerden düşlemlere kadar, "**zekayı aşan ruhun**", sanatsal-tasarımsal varlıklaşmasında, toprak-seramik, "**sürdürülebilir**" olanaklarla bezelidir. Seramik heykelden kabartmalara, artistik seramikten endüstriyel seramiğe, kaptan duvar panolarına kadar; toprak etkili, hareketli, çekici, kalıcı imgelem varlıklaşmalarının alanıdır. O, tutulabilen, dokunulan, sıkılan, sıkıştırılabilen bir çoşturucu "plastik", heyecanları içleştiren "estetik", katılımcı biçimlenme gerçekliği olarak, "sözün-yazının" veremeyeceği, "aynı anda" bir ifade etme güçlülüğüdür.

Toprak-seramik, sığ, kıt, sıradan, banal bir haz, zevk düzeyinden, "estetik ruh enginliklerine" kadar ulaşan, varlığı ile yaşama doğrudan katılan biçimlendirme "düzenlenmesidir."

Toprak-seramik, düşünselliği de kapsayan, ama daha çok imgelem, düş, düşlem, sezgisel, dürtüsel güçlerin "aleni" (ap-açık) yaşayan bir seslenişidir. Gizlisi, kapaklısı, "kataküllisi" yoktur.

Her toprak-seramik, çağının, kültürünün ve yaratıcısının bir varlıklaşmış açılımıdır. O, dünyayı hem gösterir, hem de kalıcılaştırır. Okumasını, görmesini bilen için "giz-büyü" değildir.

Toprak: sonuçta toprak olmayan bir bütünlüğe; alışılmışın üstünde ve ötesinde bir biçim bireşimine, üreticisinin hünerleri-yetenekleri ile doğru orantılı olarak ulaşandır. Esnekliği, zenginliği ile, her bireysel dile olanak tanımanın gerçekliğidir.

Toprak-seramik, yaratıcısının "gebe kalmasını", zihinde canlandırıp kurgulamasını, bunu dışarı uğrutup, geliştirerek "gerçekleştirmesini", en somut yolla sağlamanın dilidir. "**Farkındalığı**" olanın, farklılığı yaşama ve yakalama için, en yalın etkileşim alanıdır. Tüm basit algılanışına karşın, cazibeli ve çe-

kimli fikirlere gebe süreçleri ile; esin bulma ve onu yaşama geçirme çalış-malarında, toprak insana "kutsal-ılahi" bir onurluluk sağlayandır.

Toprak-seramik, doğrudan oynama, değiştirme, çeşitleme olanakları ile **"esin tetikleycisidir."** Kuşkusuz hiçbir malzeme, sanatı-tasarımı biçimlendirmez. Ama toprak-seramik, kendi nesnel gerçekliğinden, yaşama katılışın-dan, sıcak görünümünden hiçbir şey kaybetmeden, biçimlendirmelere el verendir.

Toprak-seramik kıvamıyla, eğilip-bükülmesi, yuvarlanması, köşelenmesi, inceliş-kalınlaşması, boyutlanması, kolay eklemleşmesi ve "geri dönüşlere" izin vermesi, deneme-sınama çeşitliliğine bol olanak tanınması ile; hem im-gelem, hem de esin kaynağı olandır.

Esin yakalama, esin bulma; beyinde, bilinç ve bilinç ötesi tüm alanlarda, ele-avuca sığmaz bilgi, im, imge, simge öğelerinin karışım verilerine daya-narak seçme, ayırt etme üretimidir.. Bilgi gel-git'lerinin, fırtınalarının, kıvılcım esaslı bir çıktısıdır. Sisli anlardan, birikimlerden ikincil kayıtlara kadar, beynin zaman-mekan oluşumları içinde serpiliveren çıkışlardır. Ustan-man-tıktan çok, sezgisel, güdüsel, dürtüsel, imgesel, düşsel, düşlemsel verilerle örülmüş, ince, narin, "havai" bilgi ışımlarıdır. Toprak-seramik bu gücü en çok "kaşıyan", adeta "gebe kalışa" ve açığa çıkmasına zemin hazırlayandır.

Her imgelem dar veya geniş bir bilgi yumağıdır. Toprağı, seramiği işleyen, bir emek (ister kaba, ister estetik emekle olsun) biçimlendiren her beyin, çağı ne olursa olsun, "evrenselleşme" ve geleceğe kalma şansına daima sahiptir. Çünkü her seramik, "ağır-yoğun bir bilgi nesnesi" olarak varolandır. O, en işlevsel kap biçimlenmelerinde bile bir **"bildirimdir."** Her seramik bitmiş nesne, bitme anında, üreticisi ile bir **"parlama"**, bir kavrama, anlama ile ilişkilendirir. O an, sonsuzluğa eşdeğer bir bütünleşme ile, bildirimle kaynaşır. Ama aynı zamanda parlama, **"bitirişin gerçekliğidir."** Yapıtlı **"kopmanın"** noktalanmasıdır. Bu ise, yeni bir üretme istekliliğinin başlangıcıdır.

Toprak-seramik bir felsefedir. Her sanat felsefesi; varlığı, oluşu, evreni, doğayı, toplumsal ilişkileri, yaratmanın temel sorunlarını, estetik değer ve ölçüleri yorumlayan bilgi bireşimidir. Her seramik, insanın duygu, düşünce, imgelem vs. bütünlüğünü yansıtan "özdekleşmiş" bir felsefeyi temsil eder. Her seramik, çağının, toplumunun, biçimlendiricisinin **"seçmesini, yorumunu, dünya görüşünü"** yansıtır. Her seramik, bir anlamda bir felsefenin aynasıdır. Ama toprağın, seramiğin en büyük özelliklerinden biri, farklı felsefe-lerin yansıtılmasına olanak sağlamasıdır.

Toprak-seramik, daima bir **"anlam varlığıdır."** İnsan; nesnelere, varlıklara, kültür ve ideolojisine uygun değerler, anlamlar yükleyen canlıdır. "Güzel kelebek, nurlu ay, aptal karga" gibi... Her doğal veya yapay nesnenin, varlığın, her kabuğun içindeki anlamı; daha üst, daha ileri, daha estetik bir an-

lama yükselten tek canlı da insandır. Seramik, "tozu, toprağı, taşı" daha anlamlı bir varlığa dönüştürür. Seramik bu alanda, insana zengin olanaklar sunar.

Seramik, bir **"imgelem varlığıdır."** O hem kendisi bir imgelem nesnesi, hem de bir imgelemin temsilcisidir. O, her anlamda doğal olan, doğal olarak bulunan değildir. O bir soyutlama, bir imgeler biresimi olarak, **"somutlaşan imgelemdir."**

Fark etme, ayırt etme, seçip "yakalama": aslında doğasal-toplumsal gerçeklerde varolan, ama o ana kadar bilinip-bulunmamış değerleri, özellikleri elde etme, açığa çıkarmadır. **"değiştirme-geliştirme, yeniyi üretme"** ise: edinilenin, biriktirilenin olduğu gibi yinelenmesi değil, estetik benin "izi" ile, yeniden üretimidir. Yani beynin salt us ve mantık baskınlığında düşünmesi (yargısal, istençsel olarak) değil, esnek zihin alanlarındaki işlemlerle, estetik kazanımlarla yorumlanmasıdır. Çünkü sıradan insanda, korku, kaygı, ya da "zevk-keyif" duyuları ve bunlarla sınırlı imgelemler erek olduğundan, değiştirme, farklılaştırma değil, karıştırma, doyurma, karşılama, denk getirme esastır. Bu açıdan normal insanın imge, imgelem, imlem dünyasına ilişkin **"çağrışımlar, varsayımlar ve önermeler"**; kalıplar, sınırlar, değişmezlikler içeren yinelenmeler ve geleneksel olanları kopyalamalar içerir...

Seramik dünyasında da, yeni, farklı, ileri, katılımcı, estetik imge, imgelem ve imlem üretmede, yansıtmada kullanılacak yöntemler oldukça zengindir. (Özellikle geleneksel edebiyat alanlarında öğretilip vazedilen, "teşbih, mecazi mürsel, istiare, teşhis, tezat": söz-kavram ile sınırlı olup, kuralları ile kalıplıdır. Ama toprak-seramik, tasarımlara daha zengin biçimlendirmelere, diline ilişkin teknikleri olanaklar olarak sunmaktadır.) Bunlar:

1- Zıtlık: (Tezat) çelişki, karşıtlık içeren imge, imgelem üretimi, tüm yönlerin "anasıdır." Özellikle "zıtların birliği" esastır. Uzlaşır, (gonist) veya uzlaşmaz (antigonist) zıtlıklarla bütünlük yaratmadır.

2- Dönüştürme: (Transformasyon) Bir imgeye yapısal, işlevsel öğeler ekleyerek uyumlandırmadır.

3- Başkalaşım: (Metamorfoz) Bir imgenin öz yapısını, kendi gerçeğini koruyarak, başka bir biçime yönelik oluşum üretmedir.

4- Gizleme: (Kamuflej) Renk, doku, malzeme, ses, işlev olarak öz yapısını koruyan saklama-gizlemedir.

5- Soyutlama: (Abstrak) Bir imgeyi, olduğu gibi betimlemeyen, arıtma, yalınlaştırmadır.

6- Uyarılama: (Adaptasyon) Bir imgenin iç-dış öğelerini, başka bir biçimin ortamın öğeleriyle kaynaştırmadır.

7- Uyarılma: (Sembolleştirme) Bir imgeyi kendi nesnel gerçekliği içinde yüzeyselleştirme veya başka bir gerçekliği doğrudan temsil etme gücü kazandırmadır.

8- Abartma: Bir imgenin bazı öğelerini öne çıkaran, fazlalaştıran ölçüsel büyütme, çoğaltmadır.

9- Kavramlaştırma: Bir imgeye, kendi anlamı dışında, farklı, alışılmadık bir içerik yüklemidir.

10- Benzetme: (Anoloji) Bir imgeyi, doğrudan, dolaylı, soyut, somut, saçma, ütöpik, düşlemsel, zıt başkaca şeylerle benzerlik ilişkisine sokarak yeni bir varlık kazandırmadır.

11- Çoğaltma: Bir imgeyi kendiyile, benzerleriyle veya öğelerinden biriyle sayısal çokluk durumuna getirir.

12- Girişme: Bir imgeyi, başka bir imge ile, sınırlarını koruyarak, birleştirme, bir birine gerekli kılma, ayrılmaz biçimde bağlamadır.

13- Kaynaştırma: Bir imgeyi, başka bir imge ile, sınırları tamamen ortadan kalkacak biçimde bütünleştirmedir.

14 Saydamlaştırma: (Transparantlık) Bir imgeyi, kendi gerçek yapısını, geçirgen, saydam yapıya dönüştürmedir.

15 Kapsama: Bir imgeyi, bir geneli verecek biçimde tümellik varlığına dönüştürmedir. vs. vs.

Kısaca, imge, imgeleme, imlem, insanın bilme, bilgi edinme, bilgiyi kullanma güçlerinden birisidir. Kökeninde toprak-insan ilişkileri ve kaynaşmaları vardır. İmgelemin yaratıcı, buluşçu olarak ya da tüketici, yineleyici kullanılması, tüm plastik sanatlar gibi seramikte de bir ayrımı oluşturur. Her seramik ürün, bir imgelemi gösterir. Ama salt imgelem ürünü olması onu yeni, ileri, kalıcı kılmaz. Ya da imgelem gücü gelişmiş her kişi, yaratıcıdır denilemez. Çünkü yaratıcılık, özellikle seramik özelinde, imgelemden, imlemden daha üst bir gerçekliktir. Bu da toprağın, "**seramiğin ruhuna**" uygun olan yaratma gerçekliğidir.

POSTMODERN DÜNYADA, TOPRAKTAN KOPMUŞ; KORUNMA, MAZET, SAKINMA, SAVUNMA MEKANİZMALARIYLA, ESTETİK İMGELEM ÜRETTİĞİNE İNANANLARDAN MISINIZ?